

Singidunum University International Scientific Conference
Međunarodna naučna konferencija Univerziteta Singidunum

FINANSIJSKO IZVEŠTAVANJE U FUNKCIJI
KORPORATIVNOG UPRAVLJANJA

FINANCIAL REPORTING FUNCTION
OF THE CORPORATE GOVERNANCE

DOI: 10.15308/finiz-2014-125-127

USKLAĐIVANJE PRAKSE OBELODANJIVANJA SA PRINCIPIMA KORPORATIVNOG UPRAVLJANJA U OSIGURANJU

Dejan Drljača

Kompanija "Dunav osiguranje" a.d.o., Beograd, Srbija

Apstrakt:

Proklamovana pravila i zahtevi Solventnosti II podržani zahtevima MSFI, u pogledu: kapitalnih zahteva, kvaliteta upravljanja imovinom, kapitalom i obavezama, uspostavljanja strukturne i ročne usklađenost aktive i pasive, u osnovi imaju samo jedan cilj, a to je puna zaštita interesa osiguranika i oštećenih lica. Ova pravila na velika vrata uvode pravila korporativnog upravljanja kroz poslovanje, zahtevajući od osiguravača da identifikuju, mere i procenjuju širi skup rizika nego što je to do sada bio slučaj, uvodeći nove modele za obračun kapitalnih zahteva i budućih obaveza (*best estimate*), testove ranog upozorenja, tehnike scenarija i transfera rizika, i konačno izuzetno stroge zahteve u pogledu obelodanjivanja. Predmet rada je identifikacija elemenata i principa na kojima će se temeljiti buduće politike i strategije razvoja sistema izveštavanja, kao i identifikacija razlika zahteva MSFI i Solventnosti II. Cilj rada je da se ukaže na značaj i neophodnost uspostavljanja adekvatnog sistema razmene informacija, na relaciji osiguravač-javnost-supervizor.

Ključne reči:

osiguranje,
rizik,
Solventost II,
obaveze,
standardi,
izveštavanje,
obelodanjivanje.

1. UVOD

Da bi pravila i principi korporativnog upravljanja zaživela u svom punom kapacitetu, od suštinskog značaja su ne samo MSFI već i pravila proklamovana III stubom projekta Solventnosti II, iz kojih proizilazi obaveza polaganja računa prema javnosti, tj. prema zainteresovanim korisnicima informacija, a pre svega prema vlasnicima kapitala, osiguranicima, potencijalnim osiguranicima i potencijalnim investitorima, pri čemu se trećim stubom projekta Solventnost II posebno uređuju pitanja izveštavanja regulatora.

Zapostavljanje pitanja izveštavanja i njihovo ostavljanje na margini predstavlja negativnu pojavu, zato što se gubi iz vida obim i kompleksnost podataka i informacija koje su predmet obelodanjivanja, neophodnost pravovremene i konstantne razmene informacija kako unutar društva, tako i na relaciji osiguravač-javnost-supervizor. Uspostavljanjem efikasnog procesa upravljanja rizicima, rukovodstvu društva stoje na raspolaganju svi ulazni elementi neophodni za donošenje odluka koje se tiču prihvatanja pojedinih rizika koji po svojoj prirodi predstavljaju šanse (obično vezano za prednost prvog poteza i raspolaganje privilegovanim informacijama), za usvajanje adekvatnijih alternativnih strategija za diversifikaciju rizika (u situaciji kada su rizici nezavisni), minimiziranje pojedinih rizika (vrlo retko i eliminisanje), kao i za optimizaciju procesa strateškog planiranja i donošenje odluka o preraspodeli, tj. preusmeravanju sredstava [4].

Zahtev da merenje i procena rizika mora biti zasnovana na pravovremenim, pouzdanim i potpunim podacima, predstavlja svojevrsni izazov, ako se imaju u vidu ograničenja informacionih sistema i izuzetno strog zahtev u pogledu zahtevanog nivoa poverenja (zahtevani solventni capital - SCR), kao izraz svih merljivih rizika, mora da odgovara vrednosti neto aktive pod rizikom na nivou poverenja od 99,5%.

2. USTANOVLJAVANJE POLITIKA I STRATEGIJA IZVEŠTAVANJA

Da bi odgovorili na pravi način zahtevima izveštavanja, osiguravači moraju da ustanove politike i strategije razvoja izveštavanja. Najpre treba identifikovati ko su korisnici informacija, odnosno ko su lica zainteresovana za informacije i kakva

su njihova očekivanja. Svakako, to su vlasnici kapitala, uprava društva i organ nadzora, ali je krug zainteresovanih lica daleko širi i kao takav obuhvata i potencijalne investitore kapitala, rejting agencije, ugovarače osiguranja i osiguranike, analitičare i naučne poslenike.

Prvo, kada se prepozna okruženje za izveštavanje, odnosno identifikuju korisnici informacija, neophodno je napraviti odgovarajući model izveštavanja, sa većim brojem podgrupa informacija, polazeći od karaktera, namene, složenosti i obima informacija za koje su pojedine kategorije korisnika informacija zainteresovani. Poželjeno je da se paralelno sa izradom modela izveštavanja, naprave i osnove plana za njegovu implementaciju.

Drugo, u postupku izrade modela za izveštavanje treba početi od postojećeg modela, kako bi se utvrdio *gap* (raskorak, jaz) postojećeg i zahtevanog modela, koji može biti mali, srednji ili kritični. U slučaju kritičnog *gap*-a, osiguravač će se susresti sa zahtevom za razvoj novih procesa i/ili značajnim unapređenjem dela postojećih. Procenjena veličina *gap*-a, umnogome zavisi od ambicija osiguravača u procesu izveštavanja, tj. od toga da li će se opredeliti za minimalno zahtevani skup informacija i podataka ili skup proširenih informacija. U procesu kreiranja modela izveštavanja, polazna tačka je da se identifikuje i jasno razgraniči skup informacija koje su predmet internog izveštavanja u odnosu na skup podataka koji će biti predmet javnog obelodanjivanja i predmet izveštavanja organa supervizije, uz identifikaciju i obeležavanje osetljivih podataka koji imaju karakter poslovne tajne. Tek iza ovih aktivnosti, vrši se razrada tehničkih aspekata modela izveštavanja, kao što je klasifikacija informacija i podataka u pogledu njihovog uticaja na visinu zahtevanog kapitala, stvaranje pretpostavki za automatizaciju generisanja ulaznih podataka za modele i sl.

Treće, neophodno je definisati načine kako se ključni ciljevi i poruke poslovanja implementiraju i objašnjavaju kroz izveštavanje, odnosno u kontekstu izveštavanja. Razumevanje proklamovanih poruka postiže se dominantno putem utvrđivanja i usklađivanja obima i strukture kvalitativnih i kvantitativnih informacija.

Četvrto, potrebno je razumeti uticaj informacija, što obuhvata i analizu dostupnosti informacija, definisanje načina prikupljanja informacija koje nisu trenutno raspoložive i razumevanje uticaja odloženog prikupljanja informacija na kvalitet izveštavanja.

Da bi model izveštavanja bio u funkciji brzog i fleksibilnog kanala razmene informacija, neophodno je precizno definisati i izvršiti razgraničenje mesta i uloge funkcije rizika, aktuarske funkcije, finansijske funkcije, IT funkcije i usaglasiti vreme obelodanjivanja za svaki skup izveštaja. Osiguravačima je potrebno vreme za prikupljanje ulaznih podataka, koji se traže u postupku izrade obračuna i analiza, a koji su ujedno pretpostavka i za izradu scenarija i testova ranog upozorenja.

3. SADRŽINA OBELODANJIVANJA I PRINCIPI IZVEŠTAVANJA

Uprkos razlikama, moguće je identifikovati najmanji zajednički sadržalac oba okvira za izveštavanje, uz očekivanje da će do početka primene Solventnosti II doći do smanjivanja jaza između zahteva Solventnosti II, sa jedne strane, i zahteva MSFI 4 i MSFI 7 sa druge strane. Iako se zahtevima standarda propisuje niz obelodanjivanja, MSFI 4 ne obezbeđuje standardizaciju obelodanjivanja, ali nedvosmisleno zahteva ravnotežu između kvantitativnih i kvalitativnih informacija. Takođe, obelodanjivanja treba da budu u skladu sa tim kako uprava osiguravača gleda na svoje aktivnosti i rizike. Oba okvira izveštavanja uključuju set specifičnih informacija koje se tiču internog modela i informacije o proceni sopstvenog rizika i solventnosti (*Own Risk and Solvency Assessment - ORSA*), pri čemu se materijalnost definiše u kontekstu definicija MRS i MSFI. Za merenje visine budućih obaveza osiguravača, oba okvira koriste metodu najbolje procene (*best estimate*). Sa druge strane, po pitanju klasifikacije proizvoda

i zahtevanih obelodanjivanja u vezi Ugovora o investicijama i nematerijalnim sredstvima postoje značajne razlike.

Ključni zahtevi međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja obuhvataju informacije o politikama po pitanju: ugovora o osiguranju, ciljevima osiguravača u postupku upravljanja rizicima iz ugovora o osiguranju, kao i o prirodi i koncentracijama rizika. Pri tome, značajan skup informacija i podataka spada u krug tzv. konzervativnih informacija, koje su oduvek bile predmet obelodanjivanja, u skladu sa dobrim poslovnim običajima i praksom osiguranja. Takve informacije obuhvataju podatke o procenjenom vremenu i iznosu neto priliva i odliva gotovine, razvoju potraživanja po premiji, razvoju šteta, odstupanju stvarnih šteta od očekivanih, osnovama za određivanje povraćaja investicija, i sl. Ispunjenje pravila i principa korporativnog upravljanja, nužno podrazumeva da se osiguravač pridržava odgovarajućih principa u postupku obelodanjivanja informacija i podataka, sa naglaskom na princip relevantnosti, princip stalnosti i princip pogleda unapred. Solventnost II naročito insistira na:

- ♦ principu proporcionalnosti (informacije su srazmerne karakteru, visini i kompleksnosti svakog rizika) i
- ♦ principu materijalnosti (u kontekstu MRS i MSFI).

Principi ustrojeni u okviru izveštaja SFCR obuhvataju principe: relevantnosti, dostupnosti, smislenosti, pouzdanosti, razumljivosti, komparativnosti i konzistentnosti.

Polazeći od prirode i karaktera informacija i njihove osetljivosti, projektom Solventnost II uvode se kvalitativna i kvantitativna obelodanjivanja i uspostavljaju dve posebne grane

IZVEŠTAJ O SOLVENTNOSTI I FINANSIJSKOM STANJU (SFCR - Financial Condition Report)

Pokriva informacije koje su predmet javnog obelodanjivanja:

1. POSLOVANJE
 - Poslovanje i okruženje;
 - Underwriting, premije, štete, troškovi;
 - Investiranje;
2. SISTEM UPRAVLJANJA
 - Organi; Nagradjivanje; Podobnost uprave (*fit & proper*);
 - Pregled sistema i strategija upravljanje rizikom;
 - ORSA (*Own risk and Solvency Assessment*),
 - Outsourcing*;
 - Aktuarstvo, Interne kontrole i Revizija;
3. UPRAVLJANJE RIZICIMA
 - Izloženost riziku;
 - Značajne koncentracije rizika;
 - Metode i pretpostavke za obračune i vrednovanje aktive i tehničke rezerve;
 - Ublažavanje rizika strategije, reosiguranje, finansijski derivati, itd.;
 - Analiza osetljivosti (*VaR value at risk*, efekti na rezultat);
4. BILANS STANJA
 - Korišćene pretpostavke i metode za vrednovanje aktive (trguje/ne trguje), naročito za finansijske instrumente;
 - Iznos obaveza po metodi najbolje procene (*best estimate*);
 - Princip razborite osobe (*prudent person principle*);
 - Pretpostavke i metode vrednovanja obaveza (diskontne stope, kamata, itd.);
 - Razlike u odnosu na računovodstveno vrednovanje i razlike u vrednovanju aktive i pasive kod osiguravanja i grupe;
5. UPRAVLJANJE KAPITALOM
 - Iznos, struktura i kvalitet sopstvenih fondova i sredstava
 - Obračun SCR (*Solvency Capital Requirement*),
 - MCR (*Minimum Capital Requirement*)
 - kvantitativne i kvalitativne informacije, promene u toku godine, model (standardna formula ili int. model);
 - Iznos neusklađenosti i razlike između sredstava i kapitala;

REDOVAN IZVEŠTAJ REGULATORU (RSR - Regular Supervision Report)

Sadrži informacije od značaja za nadzor, uključujući i poverljive informacije.

Karakteristike:

- Dodatak SFCR izveštajima;
- Viši nivo detaljnosti –
- proporcionalno karakteru, visini i kompleksnosti rizika;
- Sadrže kvalitativne i kvantitativne informacije;
- Šalju se regulatoru kao privatni dokument;
- Instrument u funkciji kontinuiranog dijaloga osiguravača i regulatora;

Pokriva:

- Poslovna strategija i strategija rizika;
- Zakonska i regulatorna pitanja;
- Ciljevi, odstupanja od planova;
- Rezultati internog modela;
- Projekcije buduće solventnosti i buduće izloženosti riziku;
- Privatni izveštaji kod predefinisanih događaja;
- Odgovori na upite regulatora;

ŠABLONI KVANTITATIVNOG IZVEŠTAVANJA (QRT - Quantitative reporting templates)

Tabela 1: Sadržina SFCR I RSR izveštaja

[Izvor: kreirano od strane autora na osnovu raspoloživih informacija u izvoru: [1, 2, 4, 6]]

obelodanjanja, koje su pokrivene šablonima za kvantitativno izveštavanje (*QRT - Quantitative reporting templates*) (Tabela 1).

Putem šablona kvantitativnog izveštavanja (QRT), obezbeđuju se informacije o obračunu MCR (minimalno zahtevani capital) i SCR (zahtevani solventni capital) - pretpostavke, model, formule, i ostali detalji, obavezama osiguravača, odnosno tehničkim rezervama, premijama i štetama, informacije o bilansu stanja i aktivni osiguravača, sa naglaskom na investicijama i sopstvenim sredstvima, prenosu rizika u reosiguranje i specifične informacije o grupi.

Proširenjem kruga informacija koja su predmet obelodanjanja, osiguravači su dužni da vrše i obelodanjanje niza specifičnih informacija kao što su informacije o: metodologiji određivanja pretpostavki za vrednovanje sredstava, obaveza, prihoda i rashoda; vezama između pretpostavki i uticaju promena na pretpostavkama (odvojeno po svakoj ključnoj promeni); gubicima priznatim kao rezultat primene testova adekvatnosti; odložene troškove pribave osiguranja; gubitke zbog obezvređenja i korišćene pretpostavke; ograničenjima i opcijama za izbegavanje koncentracija rizika; metodama koje koriste za ocenu rizika; osetljivosti dobitka ili gubitka i kapitala na promene u faktorima rizika; nivou rizika i neizvesnosti koji je ugrađen u diskontne stope, riziku kamatnih stopa, kreditnom riziku, deviznom riziku; tržišnim rizicima sadržanim u ugrađenim derivativima ako ih ne odmeravaju po fer vrednosti.

Može se reći da je već MSFI 7 doneo značajne pomake, propisujući obavezu obelodanjanja informacija o izloženosti osiguravača pojedinim rizicima, načinu upravljanja rizicima, merama koje preduzima za ublažavanje tih rizika, neizvesnostima koje su skupčane sa budućim tokovima gotovine, promenama u odnosu na prethodni obračunski period, kao i kvantitativnih podataka u vezi sa merenjem i procenivanjem nivoa rizika. Ovakvim pristupom postiže se da svi relevantni rizici i događaji budu pokriveni internim izveštavanjem, što je bazična pretpostavka za identifikaciju razloga manifestacija pojedinih rizika i koncipiranje strategija i mera kojima će se rizici u budućnosti minimizirati ili staviti pod kontrolu.

U početku implementacije Solventnosti II, postojeći modeli obračuna rezervacija biće zadržani, ali će se insistirati na stohastičkim modelima [7].

Iz napred navedenog, ne treba zaključiti da se insistiranjem na matematičkim modelima i sveobuhvatnom izveštavanju, rizici apriori minimiziraju, jer rizicima upravljaju ljudi, a ne statistički i matematički modeli.

Tako na primer, primena novih modela LAT testova (*Liability Adequacy Test*), sama po sebi nije dovoljna. Analiza adekvatnosti i dovoljnosti visine tehničkih rezervi, po definiciji, uvek se mora raditi paralelno sa analizom njihovog ulaganja, jer se na takav način omogućava ne samo ocena adekvatnosti obračunatih tehničkih rezervi, već i ocena osetljivosti imovine i kapitala na rizike [3].

HARMONIZATION OF DISCLOSURES PRACTICES WITH PRINCIPLES OF CORPORATE GOVERNANCE IN INSURANCE

Dejan Drljača

Dunav Insurance Company a.d.o., Makedonska 4, Belgrade, Serbia, dejan.drljaca@dunav.com

Abstract:

Prescribed rules and requirements of Solvency II together with requirements of IFRS, regarding capital requirements, property management quality, capital and liabilities, establishment of structural and maturity matching of assets and liabilities, basically have only one objective and that is full protection of interests of insured persons and claimants. These rules, introduce with a bang rules of corporate management in insurance companies, requiring of insurers to identify, measure and estimate broader group of risks in relation to current practices; to introduce new models for calculation of capital requirements and future liabilities (best estimate method), early warning tests, scenarios and risk transfer techniques, and finally, extremely strict requirements regarding disclosure.

The subject of this paper is identification of elements and principles that would be foundation for future policies and strategies for development of reporting system as well as identification of differences between IFRS and Solvency II requirements. The aim of the paper is to indicate significance and necessity to establish an adequacy information exchange system, regarding relations between insurer – public – supervisor.

Key words:

insurance, risk, Solvency II, liabilities, standards, reporting, disclosure.

4. ZAKLJUČAK

Kao rezultat istraživanja, nameće se zaključak da je tanka granica između obelodanjanja koja proizilaze iz zahteva relevantnih MSFI i zahteva propisanih III stubom projekta Solventnost II, te da oba okvira prepoznaju rizike kao ključni aspekt obelodanjanja.

Ovaj rad, nedvosmisleno potvrđuje da je moguće identifikovati najmanji zajednički sadržalac oba okvira za izveštavanje, ali da postoje suštinske razlike u konceptu izveštavanja.

Šablonima kvantitativnog izveštavanja (QRT), moguće je obezbediti uporedivost informacija između osiguravača, koji posluju na različitim tržištima osiguranja, ali isključivo ukoliko se napravi veza sa konzervativnim pokazateljima finansijskog položaja osiguravača, a izveštaji i obelodanjanja se učine konzistentnim i jasnim.

LITERATURA

- [1] Brian Morrissey, Society of Actuaries in Ireland, Solvency II - Pillar III, Dublin, 22/06/2011
- [2] Directive 2009/138/EC of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009. On the taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance (Solvency II). Official Journal of the European Communities, 17/12/2009, L 335/1;
- [3] D. Drljača, PhD, „Building internal control system and causes of insolvency of insurance companies“, Risk measurement and control in insurance, Publisher University of Belgrade, Faculty of Economics Publishing Centre, Belgrade 2014., Chapter 15, pp. 271-292;
- [4] Dejan Drljača, „Strukturno usklađivanje aktive i pasive u svetlu zahteva projekta Solventnost II“, Nadzor i kontrola poslovanja osiguravajućih Kompanija, Ekonomski Fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, Maj 2011., str. 308-327;
- [5] Dejan Drljača, Upravljačko računovodstvo kao okvir i instrument upravljanja rizicima aktive i pasive u društvima za osiguranje, Monografija, 2011., Centar za kulturu, Mladenovac, str. 1-448;
- [6] Rainer Fischer, EAA-Seminar: Reinsurance, a strong risk/capital instrument, Solvency II –Challenges and the impact of reinsurance solutions with the focus on P&C business, Copenhagen, 16.06.2011.
- [7] B. Pavlović, „Managing technical reserves evaluation risks“, Risk measurement and control in insurance, Publisher University of Belgrade, Faculty of Economics Publishing Centre, Belgrade 2014., Chapter 15, pp. 271-292;